

*Maciej Drzewiecki*STANDARD WYPOCZYNKU WE WSIACH LETNISKOWYCH
W OCENIE WZASOWICZÓWLE STANDARD DU REPOS DANS LES VILLAGES ESTIVAUX
APPRÉCIÉ PAR LES ESTIVANTS

Dans l'article, on a présenté les résultats des recherches d'enquête menées en 1982 dans 17 villages situés dans de différentes régions géographiques de la Pologne. Ces recherches ont eu pour but d'estimer le standard du repos offert par les villages accomplissant les fonctions de récréation. Les opinions exprimées par les personnes se reposant dans ces villages ont servi de base à l'estimation. L'enquête a embrassé 173 familles, c. à d., 10% environ des personnes se reposant dans les villages examinés.

Pobyt wczasowy w tradycyjnym, „prawdziwie wiejskim” środowisku przyrodniczym i kulturowym, od kilkudziesięciu lat stanowi na całym świecie jedną z bardziej atrakcyjnych form wypoczynku urlopowego. Problemy z nim związane są więc od dawna przedmiotem badań naukowych (R. Engelmann 1924, A. Mariotti 1933, 1974, S. Leszczycki 1936, G. Menges 1966, A. Kiesler 1968, P. Typiak 1972, M. Bonneau 1973, W. Tomaszewska 1974, A. Soulier 1976, J. Michalak 1978, J. Warszńska i A. Jackowski 1979, M. Drzewiecki 1980), przedsięwzięć organizacyjnych (związki i zrzeszenia hotelarskie w krajach alpejskich i Francji oraz w Polsce międzywojennej — L. A. Dębski 1974), a wreszcie działań legislacyjnych państwa. W badaniach naukowych dużo miejsca poświęcono zagadnieniom ekonomicznym, zwłaszcza w aspekcie dochodów ludności miejscowej z tytułu rozwoju funkcji turystycznej oraz gospodarczym i społecznym skutkom ekspansji ludności miast na tereny wiejskie, ze szczególnym uwzględnieniem problemów „drugich domów”. Stosunkowo najslabiej rozpoznanym problemem jest czynnik sprawczy tych proce-

sów — ludność miejska i jej preferencje w zakresie form i standardów wypoczynku na terenach wiejskich. Jednemu z fragmentów tego zagadnienia — jakim jest problematyka pożądanego standardu technicznego i środowiskowego wsi, będącej miejscem wypoczynku — poświęcono główną część referowanej w tym artykule pracy badawczej.

Obok walorów poznawczych, uzyskana znajomość wymagań i życzeń wczasowiczów ma znaczenie dla właściwego ukierunkowania wszystkich form inicjowania i popierania rozwoju funkcji rekreacyjnej wsi: reklamy, informacji, planowania przestrzennego i gospodarczego oraz działań organizacyjnych i legislacyjnych.

1. UWAGI POJĘCIOWE

Przedmiotem badań były wsie o funkcjach rekreacyjnych, w których spędzają urlopy wczasowicze (tj. osoby przebywające w celach wypoczynkowych w miejscowości rekreacyjnej przez czas nie mniejszy niż ok. 2 tygodnie i nie korzystające z własnego domu lub sprzętu biwakowego), czasowo zamieszkujący w kwaterach prywatnych. Są to umeblowane pokoje wynajmowane we własnych mieszkaniach przez osoby zamieszkałe stale na wsi. Wczasowicze z reguły stołują się w stołówkach, restauracjach lub jadalniach niższych kategorii, część posiłków często przygotowują sami, z rzadka korzystają z urządzeń i obiektów usługowych.

Opisane wsie są nazywane — i to od kilkudziesięciu lat — wsiami letniskowymi. Pojęcie to — jeśli traktować je dosłownie — nie obejmuje wprawdzie małych miasteczek, pełniących od lat z powodzeniem analogiczne funkcje, jak również miejscowości górskich, w których wypoczynek odbywa się również zimą, ale z uwagi na silne zakorzenienie pojęcia w świadomości społecznej wydaje się słusznym pozostać przy starej nazwie. Do wsi letniskowych można zaliczyć tylko niewielkie wsie odznaczające się odpowiednimi walorami naturalnymi, uznanymi za niezbędne dla rekreacji, położone w zasięgu nieuciążliwego dojścia pieszego (wody, lasy) oraz z harmonijnym krajobrazem.

2. PRZEDMIOT, ZAKRES I AKTUALNOŚĆ BADAŃ

Badania przedstawione w zarysie w tym artykule zrealizowano w Polsce w 1982 r.¹ Objęto nimi zagadnienie standardu wyposażenia

¹ Badania realizował w Instytucie Turystyki zespół ankietorów pod kierunkiem M. Drzewieckiego.

i poziomu zagospodarowania wsi spełniających funkcje rekreacyjne, a ponadto koszty pobytu (dojazdu, noclegów, wyżywienia i rozrywek) oraz warunki podejmowania działalności usługowej (wynajmowanie kwater prywatnych, prowadzenie stołówek oraz zakładów gastronomicznych i handlowych). Dwa ostatnie tematy miały charakter wąsko aplikacyjny i straciły szybko swoją aktualność. Natomiast badania preferencji wczasowiczów zachowują swoje znaczenie poznawcze i wartość dla praktyki gospodarczej. Tendencje społeczne w tej mierze są dość stabilne, choć może zwiększenie zainteresowania wypoczynkiem na wsi spowodowała alienacja lat 1981—1982. Można sądzić, że nie istnieje wyraźniejsza zależność preferencji wypoczynkowych ludności od bieżącej sytuacji społeczno-gospodarczej (choć ta może nie zezwalać na realizację pożądaných modeli zachowań rekreacyjnych). Wskazuje na to fakt, iż w trakcie badań, prowadzonych w fazie najgłębszej recesji, nie stwierdzono istotnych zmian w strukturze społecznej, zawodowej czy dochodowej wczasowiczów w stosunku do tejże struktury obserwowanej w okresie prosperity gospodarczej w połowie lat siedemdziesiątych (M. Drzewiecki 1980).

Badania przeprowadzono w 17 wsiach (rys. 1), położonych w różnych strefach geograficznych². Wsie te reprezentowały raczej zaawansowany poziom rozwoju funkcji rekreacyjnej, mierzonej bezwzględną ilością wczasowiczów i jej stosunkiem do liczby stałych mieszkańców. W ośmiu wsiach był on zbliżony do 1, zaś w pozostałych był niższy (0,2—1,0). Co do poziomu społeczno-gospodarczego wsie były znacznie zróżnicowane. Dwie z nich były małymi osadami rolniczymi (poniżej 200 mieszkańców), trzy były niedużymi wsiami o słabym zagospodarowaniu usługowym, zaś dwanaście było większymi lub dużymi wsiami, o zaludnieniu 1—3 tys. osób z dobrym wyposażeniem w usługi i niektóre urządzenia oraz obiekty rekreacyjne. Taki dobór badanych miejscowości pozwolił na znaczne zobiektywizowanie wyników pracy poprzez uniezależnienie się od warunków miejscowych. Założenie to okazało się słuszne, gdyż mimo zróżnicowania wsi, opinie wczasowiczów były w poszczególnych miejscowościach zbliżone.

Preferencje wczasowiczów, co do charakteru wsi będących miejscem wypoczynku, badano za pomocą wywiadów przeprowadzonych przez zespoły ankietatorów ze 173 głowami rodzin³, w skład których

² Były to następujące wsie: Ostrowo nad morzem, Wiele, Rytel, Pile i Łubowo na Pojezierzu Zachodniopomorskim, Kruklanki, Wilkasy, Kosewo, Spychowo i Jabłonka na Pojezierzu Mazurskim, Pomiechówek w strefie nizinnej, Krasnobród w strefie wyżynnej oraz Kasinka, Witów, Ząb, Polańczyk i Lutowiska w strefie górskiej.

³ Badane osoby stanowiły szacunkowo niecałe 10% wszystkich wczasowiczów wypoczywających w analizowanych wsiach.

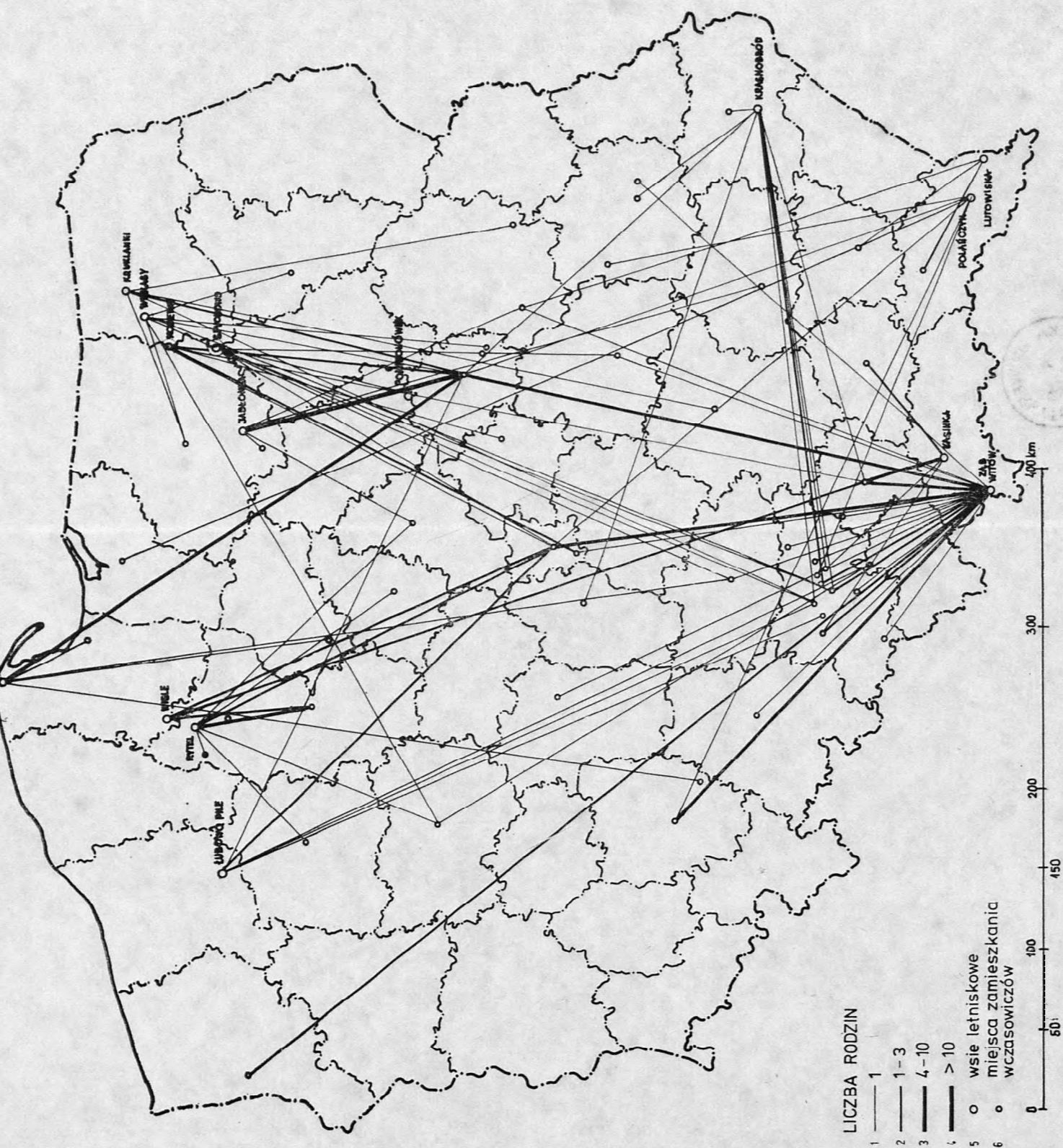


Rys. 1. Położenie badanych wsi letniskowych w strefach geograficznych

Fig. 1. La situation des villages estivaux examinés dans les zones géographiques

wchodziło 415 osób przebywających wówczas w analizowanych miejscowościach. Wczasowicze ci pochodzili głównie z większych miast — 87% przyjechało z miast powyżej 50 tys. mieszkańców. Reprezentowali oni środkową i dolną warstwę wykształconych i kierowniczych sfer społeczeństwa (tab. 1), jednakże o dochodach nie najwyższych, lecz raczej zbliżonych do przeciętnych.

Rodziny inteligentne stanowiły 45,1% ankietowanych rodzin, podczas gdy w skali kraju osoby z wyższym wykształceniem stanowiły ok.



Rys. 2. Miejsca zamieszkania wczasowiczów przyjeżdżających do badanych wsi letniskowych

Fig. 2. Les lieux d'habitation des estivants venant dans les villages estivaux examinés

1 — 1 rodzina, 2 — 1-3 rodzin, 3 — 4-10 rodzin, 4 — powyżej 10 rodzin, 5 — wsie letniskowe, 6 — miejsca zamieszkania wczasowiczów

1 — 1 famille, 2 — 1-3 familles, 3 — 4-10 familles, 4 — plus de 10 familles, 5 — les villages estivaux, 6 — les lieux d'habitation des estivants

Tabela 1

Pochodzenie ankietowanych rodzin wczasowiczów

L'origine des familles enquêtées des estivants

Grupy społeczne (wg pozycji głowy rodziny) Les groupes sociaux (selon la position de la tête de famille)	Liczba rodzin Le nombre des familles				
	rodziny les familles		samotni les solitaires	razem au total	% liczby bezwzględne les nombres absolus
	z dziećmi avec les enfants	niepełne incom- plètes			
Inteligenci*	30	36	12	78	45,1
Osoby średnio- wykwalifikowane	46	21	20	87	50,3
Osoby nisko- wykwalifikowane	5	2	1	8	4,6
Ogółem	81	59	33	173	100,0

* Osoby z wyższym wykształceniem oraz inne pracujące na samodzielnych, odpowiedzialnych stanowiskach.

50% ludności. Jak wskazują badania zespołu A. Pawełczyńskiej (W. Tomaszewska 1974) w 1972 r. inteligenci stanowili 23,3% wczasowiczów na wsi, zaś osoby średniokwalifikowane 68,1%. Jest to więc specyficzna i tradycyjna „klientela” wsi letniskowych w Polsce.

Terytorialne pochodzenie wczasowiczów wskazuje, że odległość wsi od miejsca zamieszkania nie stanowiła istotnego kryterium wyboru miejsca wypoczynku urlopowego (rys. 2). Prawidłowość tę wyrażają liczby: do wszystkich badanych wsi 24% wczasowiczów przyjechało z odległości do 100 km, 26% z odległości 100—200 km, 42% z odległości 200—400 km i 8% z odległości dalszej niż 400 km.

3. WYNIKI BADAŃ

Wczasowicze przebywający w badanych wsiach letniskowych określili w ankietach, jakie pozytywne i negatywne cechy uważają za istotne dla dobrego wypoczynku i decydujące o wyborze danej miejscowości na miejsce wczasów. Uzyskano 480 odpowiedzi określających cechy pozytywne i 210 odpowiedzi dla cech negatywnych. Okazało się, że wczasowicze preferują głównie te cechy, które decydują o tradycyjnym charakterze terenów wiejskich, polegającym na braku przejawów urbanizacji i uprzemysłowienia, nawet w ich początkowych fazach.

Silne preferowanie tradycyjnych walorów wsi (ok. 44% odpowiedzi) zyskuje na ostrości, jeśli uwzględni się odrzucenie przez respondentów cech zaproponowanych w formularzu ankiety, a stanowiących przeciwieństwo tradycji: bliskość większego, atrakcyjnego pod względem walcharza oferowanych usług ośrodka miejskiego lub obecność sklepów i urządzeń rozrywkowych na miejscu (poz. 6 w tab. 2).

Tabela 2

Pozytywne cechy wczasów indywidualnych we wsiach letniskowych
w opinii respondentów

Les traits positifs des loisirs individuels dans
les villages estivaux selon les estivants questionnés

Cechy Les traits	Liczba odpowiedzi Le nombre des réponses		Uwagi Les remarques
	liczby		
	bezwzględne Les nombres absolus	%	
1. Tradycyjny charakter terenów wiejskich	210	43,8	cecha ujęta w formularzu
2. Dobra atmosfera międzyludzka	113	23,5	cecha wysunięta przez respondenta
3. Swoboda w organizacji dnia (m.in. brak sztywnych godzin posiłków)*	57	11,9	jak poz. 1
4. Znajomość danej wsi	53	11,1	jak poz. 1
5. Stosunkowo niskie koszty	25	5,2	jak poz. 1
6. Bliskość atrakcyjnego miasta lub dużo sklepów i rozrywek	3	0,6	jak poz. 1
7. Brak zdecydowanej opinii	19	3,9	—
Ogółem	480	100,0	—

* W porównaniu z domami wczasowymi.

W stosunku do badania o 10 lat wcześniejszego (W. Tomaszewska 1974) występuje obecnie dalsza nobilitacja cech świadczących o upodobaniu do wypoczynku w środowisku prawdziwie wiejskim. W 1972 r. 51,1% wczasowiczów we wsiach letniskowych określiło spokój i ciszę jako najbardziej potrzebne do dobrego wypoczynku. Jednocześnie aż 23% wczasowiczów poszukiwało wówczas rozrywki. Dziś grupa ta zmalała do nieistotnego marginesu, choć na rozrywkę wydaje się dość dużo, bo ok. 8% całkowitych kosztów pobytu. Wyłoniła się natomiast nowa grupa walorów wsi letniskowych, obejmująca przyja-

zne stosunki międzyludzkie, jakie zdaniem respondentów, łatwiej można znaleźć na wsi, niż w zbiurokratyzowanym i zformalizowanym dużym domu wczasowym.

Omawiana cecha dotyczyła dwóch kategorii osób: gospodarzy kwater prywatnych i współtowarzyszy wczasów. Życzliwość gospodarzy stwarza domową atmosferę, zaś utrudnia wypoczynek ich wścibskość czy nadmierne zainteresowanie życiem wczasowiczów, wreszcie skąpstwo, przejawiające się w częstym kontrolowaniu zużycia prądu czy zabranianiu dzieciom zabaw, mogących spowodować wyimaginowane szkody.

Współtowarzyszy wczasów ocenia się głównie — choć nie wyłącznie — z punktu widzenia spokoju w kwaterze. Jako przyczynę braku spokoju wymienia się głównie nadużywanie alkoholu. Nie stwierdzono natomiast narzekań na głośne zachowanie się dzieci. Nie napotkano również na wymagania typu towarzyskiego w stosunku do sąsiadów wczasowych, jako ewentualnych uczestników wspólnych rozrywek.

Czynnik ekonomiczny — wbrew przewidywaniom — nie został przez respondentów uznany za bardzo ważny. Cecha — stosunkowo niskie koszty uzyskała tylko 5,2% odpowiedzi. Wynika z tego, że w przekonaniu respondentów możliwość wypoczynku w środowisku wiejskim: cichym, w kontakcie z przyrodą i gospodarką rolną rekompensuje pewne niedogodności, także w zakresie kosztów.

Rozpatrzmy obecnie bliżej, najsilniej preferowane cechy tradycyjne wsi letniskowej, które otrzymały razem 44% głosów (tab. 2). W ramach nazwanego w ten sposób agregatu cech znalazły się 4 grupy wartości, z których możliwość kontaktu z przyrodą oraz cisza i spokój panujące na tradycyjnej wsi zostały uznane za jej najważniejsze zalety wypoczynkowe. Zwraca uwagę dość wysoki odsetek osób (12%), które — chyba nie przypadkiem — za ważną cechę pobytu na wsi uznają możliwość kontaktu z gospodarką rolną i zwierzętami oraz pracą w rolnictwie i hodowli. W opiniach opisowych, obok sentymentu do wspomnień z dzieciństwa (wszak ogromna część ludności miejskiej pochodzi ze wsi), jako motywów zainteresowania rolnictwem wskazywano także aspekty wychowawcze (ukazanie dzieciom trudu rolnika) i ekonomiczne (możliwość wynajęcia pokoju w zamian za pomoc gospodarzom).

Cechy negatywne, dyskwalifikujące wieś letniskową jako miejsce dobrego wypoczynku, ujęto w 11 grupach, z których 5 zaproponowano w kwestionariuszu ankiety, zaś 6 wymieniali sami respondenci (w różnym brzmieniu). Uzyskano łącznie 203 odpowiedzi. Wynika z nich, że najważniejszą bolączką pobytu na wsi jest jej niedostateczne zainwestowanie usługowe i rozrywkowe (55% odpowiedzi). Stwierdzenie to

Tabela 3

Cechy tradycyjnej wsi preferowane przez ankietowanych wczasowiczów*

Les traits du village traditionnel préférés par les estivants enquêtés

Nazwa cechy Le nom du trait	Liczba odpowiedzi Le nombre des réponses	odsetki w stosunku do	
		le pourcentage par rapport au	
		agregatu (210 odpowiedzi) l'agrégat (210 réponses)	sumy całkowitej (480 odpowiedzi) la somme totale (480 réponses)
Możliwość kontaktu z przyrodą:	104	49,5	21,7
walory przyrodnicze bez wy-			
szczególnienia elementów i na-			
zywania ich	36	17,1	7,5
bliskość morza, rzeki, gór	33	14,8	6,9
ładne otoczenie krajobrazowe	20	9,5	4,2
ładna plaża, czyste wody	15	7,1	3,1
Cisza, spokój, mało ludzi,			
mało ruchu i pojazdów	65	31,0	13,5
Możliwość kontaktu z gospodar-			
ką rolną, pracą w rolnictwie			
i zwierzętami	25	11,9	5,2
Możliwość spacerów, wycie-			
czek górskich, wędrowania,			
grzybobrania i innych zajęć			
na powietrzu	16	7,6	3,3
Ogółem	210	100,0	43,7

* Tabela 3 stanowi uszczegółowienie pozycji 1 tab. 2.

jest pozornie sprzeczne z dotychczasowymi konstatacjami, wymaga więc pewnego komentarza.

W warunkach silnych braków rynkowych latem 1982 r. opinii o potrzebie znacznego zainwestowania nie można uznać za wypływającą z rzeczywistych preferencji wczasowiczów. Skoro w ocenie cech pozytywnych walory zagospodarowania usługowego uzyskały zupełnie marginesowe znaczenie (0,6% głosów), a jednocześnie jako cechę niepożądaną 11% wczasowiczów uznało zbytnią urbanizację (tab. 4), której objawem jest przecież także znaczne zagospodarowanie usługowe, to można przypuszczać, że w świadomości części respondentów wystąpiła identyfikacja ówczesnych braków zaopatrzenia z niedostatecznym zainwestowaniem usługowym.

Mniej istotne, niż sądzą niektórzy autorzy, okazały się złe warunki

Tabela 4

Niepożądane cechy wsi letniskowych

Les traits indésirables des villages estivaux

Nazwa cechy Le nom du trait	wielkości bezwzględne les grandeurs absolues	Liczba odpowiedzi Le nombre des réponses	
		odsetki w stosunku do le pourcentage par rapport au liczby odpowiedzi dot. cech negatywnych (203 odp.) nombre des ré- ponses concernant les traits négatifs	liczby respondentów (173 os.) nombre des personnes enquêtées
Brak usług	73	36,0	42,0
Brak rozrywek	38	18,7	22,0
Zbytńia urbanizacja	22	10,8	12,7
Zanieczyszczenie środowiska, w tym plaż	17	8,4	9,8
Złe warunki sanitarne	15	7,4	8,7
Zły dojazd do wsi	12	5,9	6,9
Uciążliwość funkcji produkcyjnych wsi	8	3,9	4,6
Inne (niski stopień zagospoda- rowania, nieestetyczna zabu- dowa)	8	3,9	4,6
Brak opinii	10	4,9	5,8
Ogółem	203	100,0	×

sanitarne wsi (7,4% odpowiedzi). Dodajmy, że o warunkach sanitarnych samych pomieszczeń (kwater) mowa jest w dalszym ciągu artykułu.

Obok oceny warunków, jakim winna odpowiadać w przekonaniu respondentów wieś letniskowa jako całość, wypowiedzieli się oni również co do preferowanych cech samej kwatery. Charakterystyka taka obejmowała zarówno budynek, w którym są wynajmowane pokoje, jak i jego otoczenie: obejście gospodarskie i jego urządzenie wraz z lokalizacją budynku w stosunku do położenia walorów rekreacyjnych wsi.

Wymagania wczasowiczów w stosunku do budynku są dość skromne i obejmują czystość budynku i wynajmowanego pokoju oraz urządzeń sanitarnych. Jest to warunek najczęściej wysuwany, podkreślony jako niezbędny przez połowę respondentów (tab. 5). Natomiast nie jest bezwzględnie wymagany wysoki standard urządzeń sanitarnych (łazienka, ciepła woda, bieżąca woda, ustęp splukiwny), choć oczywiście zajmuje

wysokie, drugie miejsce i otrzymał 18% głosów. Podstawowe znaczenie dla oceny wymagań sanitarnych ma fakt, iż wybór wsi letniskowej na miejsce pobytu wczasowego jest zwykle decyzją świadomą. Osoby przyjeżdżające godzą się zatem z obniżonym standardem technicznym i pewnymi uciążliwościami życia na wsi. Wręcz przeciwnie: szereg osób uważa, że wysoki cywilizacyjny standard mieszkaniowy ma u siebie, a na wczasach poszukuje odmienności, nieco swobody, a nawet pewnego rodzaju prymitywizmu. Określając elementy optymalnego standardu sanitarnego, pożądanego dla wzorcowej wsi letniskowej wczasowicze akcentowali dostępność ciepłej wody, nie wymagając jednak bieżącej ciepłej wody ani łazienki, choć są one mile widziane.

Otoczenie budynku, w którym są wynajmowane kwatery i jego lokalizacja mają mniejsze znaczenie dla dobrego wypoczynku. Wczasowicze preferują w pierwszym rzędzie możliwość wypoczynku blisko domu (ma to szczególne znaczenie dla rodzin z małymi dziećmi), przy czym — nie przeszkadza im działalność gospodarstwa rolnego: zapachy, pracujące maszyny, zwierzęta domowe bez uwięzi, drób zanieczyszczający podwórze (cechy zaproponowane w formularzu ankiety).

Wśród cech negatywnych, utrudniających wypoczynek, najbardziej uciążliwą okazała się lokalizacja kwatery w budynku położonym blisko drogi i centrum wsi, z powodu hałasu i niebezpieczeństw mogących zagrażać dzieciom.

Na prośbę ankietowanych wczasowicze określili także zestaw niezbędnych obiektów i urządzeń usługowych, umożliwiających dobry wypoczynek (w kolejności wg liczby uzyskanych głosów):

- 1) klub (kawiarnia, świetlica, klubokawiarnia) z barkiem z napojami i słodyczami, sprzętem telewizyjnym (zwłaszcza gry elektroniczne) oraz możliwością urządzenia dyskotek młodzieżowych i wieczorków tanecznych dla starszych;
- 2) kiosk „Ruch” z poszerzonym asortymentem artykułów papierniczo-drogerijno-pamiątkarsko-zabawkarskich;
- 3) kawiarnia tradycyjna;
- 4) punkty „małej gastronomii” (lodziarnie, smażalnie, różna, ciastkarnie);
- 5) kioski owocowo-warzywne i z napojami.

Zestaw urządzeń usługowych zamieszczony w tab. 5 nie obejmuje obiektów uznanych za bezwzględnie konieczne: stołówek i sklepów spożywczych lub (co obecnie na wsi jest regułą) sklepów wielobranżowych (spożywczych z uzupełniającymi stoiskami towarów przemysłowych).

Tabela 5

Preferowane cechy prywatnych kwater wynajmowanych na cele wczasowe

Les traits préférés des logements privés
loués dans le but d'y passer les loisirs

Nazwa cechy Le nom du trait	wielkości bezwzględne les grandeurs absolues	Liczba odpowiedzi Le nombre des réponses	
		odsetki w stosunku do le pourcentage par rapport au	
		liczby	
		liczby odpowiedzi (206 odpowiedzi)	respondentów (173 osoby)
		nombre des réponses (206 réponses)	nombre des personnes questionnées (173 personnes)
Czystość budynku i pomieszczeń	78	37,9	45,1
Wysoki standard urządzeń sanitarnych	38	18,3	29,0
Możliwość wypoczynku blisko domu	36	17,5	21,0
Bliskość stołówki lub możliwość stołowania u gospodarzy	24	11,7	13,9
Bliskość kąpieliska	16	7,8	9,2
Ładny widok z okna	11	5,3	6,4
Inne	3	1,5	1,7
Ogółem	206	100,0	×

4. ZAKOŃCZENIE

Zainteresowanie wypoczynkiem we wsiach letniskowych w Polsce oraz podaż miejsc w kwaterach prywatnych ulegają od lat koniunkturalnym wahaniom, lecz generalnie jest to trend nieznacznie malejący. Komfort techniczny wypoczynku jest tu niższy niż w uspołecznionych domach wczasowych. Fakt, iż gospodarka prywatna jest uważana za sektor nierozwojowy powoduje, że w opinii społecznej utożsamia się gospodarkę prywatną z zacofaniem. Przestanki te rodzą pogląd, że w przyszłości rację bytu mają jedynie duże, kompleksowo zagospodarowane, nowoczesne miejscowości i ośrodki wczasowe, wyspecjalizowane w pełnieniu funkcji rekreacyjnych, zaś wypoczynek we wsiach letniskowych może być tolerowany wyłącznie przejściowo, zastępując z konieczności nie w pełni na razie wykształconą sieć miejscowości wczasowych. Tymczasem wiele względów ekonomicznych i społecznych

wskazuje, że głównie wsie z indywidualnie rozwiniętym rolnictwem mogą być w przyszłości trwałym elementem zagospodarowania rekreacyjnego. Wykorzystanie wolnej zabudowy mieszkaniowej we wsiach wyludniających się, korzyści ekonomiczne dla ludności wiejskiej (M. Drzewiecki 1980, 1984, A. Kiesler 1968, P. Typiak 1972), preferencje rekreacyjne ludności miast i możliwości aktywizacji całych regionów, a wreszcie ułatwienie zachowania dotychczasowych form zagospodarowania terenów wiejskich na obszarach o przyrodniczych i kulturowych walorach rekreacyjnych — oto główne przesłanki potrzeby traktowania wsi letniskowych jako rozwojowej formy rekreacji.

PIŚMIENNICTWO

- Bonneau M., 1973, *Tourisme et transformation des campagnes dans l'Quest de la France: exemple de l'habitat*, [w:] *La modernisation des campagnes*, Comité National Français de Géographie, Commission de Géographie Rurale.
- Dębski L. A., 1974, *Przemysł gospodni Polski międzywojennej*, „Biuletyn Instytutu Turystyki”, Budownictwo Turystyczne, nr 13, Poznań.
- Drzewiecki M., 1980, *Rola turystyki w rozwoju ekonomicznym wsi pomorskich*, Instytut Turystyki, Warszawa.
- Drzewiecki M., 1984, *Możliwości bezinwestycyjnego rozwoju bazy noclegowej*, Instytut Turystyki, Zakład Problemów Przestrzennych Turystyki, maszynopis, Warszawa (Pracownia w Bydgoszczy).
- Engelmann R., 1924, *Zur Geographie des Fremdenverkehrs in Oesterreich*, Mitt. d. Geogr. Gesellschaft, Bd. 67, Wien.
- Gołembski G., 1977, *Rola handlu w obsłudze ruchu turystycznego*, Instytut Turystyki, Warszawa.
- Kiesler A., 1968, *Wpływ turystyki na dochodowość ludności (na przykładzie powiatu nowotarskiego)*, „Problemy Ekonomiczne”, nr 2, Kraków.
- Konarski B., 1979, *Próba przedstawienia statusu wsi letniskowej i jej modelu*, „Koszalińskie Studia i Materiały”, nr 4/28.
- Leszczycki S., 1936, *Badania nad ruchem letniskowym na Podhalu*, [w:] *Pamiętnik Polskiego Towarzystwa Balneologicznego*, t. 15, Kraków.
- Leszczycki S., 1975, *Geografia jako nauka i wiedza stosowana*, Warszawa.
- Mariotti A., 1933, *Corso di economia turistica*, Novara.
- Mariotti A., 1974, *Raccolta di studi sul turismo*, Rzym (Przybyszewska-Gudelis R. [rec.], 1976, *Dorobek naukowy nestora turystyki we Włoszech Profesora Angelo Mariotti'ego*, „Biuletyn Informacyjny Instytutu Turystyki”, nr 1/29).
- Menges G., 1966, *Zur Ökonometrie des touristischen Konsums. Ein ökonometrisches Modell des Schweizerischen Konsums der Jahre 1929 bis 1959*, Zeitschrift für Fremdenverkehr, H. 1.
- Michalak J., 1978, *Przestrzenne zagospodarowanie wsi letniskowych*, Instytut Kształtowania Środowiska, Warszawa.
- Soulier A., 1976, *Tourisme et agriculture dans L'arrière pays languedocien: le cas de la Montagne Héraultaise*, Travaux du Centre Géographique d'Etudes et de Recherches Rurales, nr 8, Université de Poitiers.

- Tomaszewska W., 1974, *Wieś letniskowa — sondaż problemu*, Centralny Ośrodek Informacji i Reklamy Turystycznej, Warszawa.
- Typiak P., 1972, *Wieś letniskowa*, Warszawa.
- Warszyńska J., Jackowski A., 1979, *Podstawy geografii turystyki*, Warszawa.

Dr Maciej Drzewiecki
Instytut Turystyki
Oddział w Toruniu
Pracownia Zagospodarowania
Rejonów i Miejscowości Turystycznych
w Bydgoszczy
ul. Korczaka 6/55
85-319 Bydgoszcz

Wpłynęło:
10 września 1986

RÉSUMÉ

En faisant l'examen du standard de repos, on s'est servi de la méthode d'enquête dans 17 villages estivaux situés dans de différentes régions géographiques de la Pologne. On appelle villages estivaux de petites localités qui se distinguent par leurs qualités naturelles favorisant le repos (climat, eaux, forêts, paysage avec la prépondérance des éléments naturels), et qui se trouvent dans un milieu exempt de vacarme et de pollution; les estivants y occupent des logements privés dans les maisons d'habitation de la population locale. L'examen se rapporte à l'an 1982, quand la situation sociale et économique de la Pologne était exceptionnellement difficile, mais il n'a pas perdu son actualité, parce que les préférences de la population urbaine en ce qui concerne le standard de repos sont extrêmement stabilisées.

Les 178 personnes enquêtées étaient désignées par le recours au hasard. C'étaient les têtes de famille séjournant pendant l'enquête dans les villages examinés. Les familles se composaient de 415 personnes qui participaient aussi à l'enquête.

Dans les villages enquêtés, les estivants venaient principalement de grandes villes (87%) et étaient représentants des couches moyenne et inférieure des sphères instruites et dirigeantes de la société.

Les estivants ont déclaré que le caractère traditionnel des terrains ruraux dépourvus de symptômes de l'urbanisation et de l'industrialisation c'était le trait du village estival le plus précieux et recherché par eux; ce trait distinguait le village de plus grandes localités et des maisons de repos appartenant aux établissements et constituant la forme la plus populaire de l'aménagement pour le repos de congé (43% des réponses). Parmi d'autres traits, mieux déterminant le caractère traditionnel du village, on citait la possibilité du contact avec la nature (beau paysage, excursions, promenades, récolte des champignons, etc.) mise en relief par 21,7% des enquêtés, et le silence, le calme, le peu de passants et de voitures dans les rues (tab. 3). Il est à noter que 12% des enquêtés trouvent importante la possibilité du contact avec: l'économie agricole, le travail dans les champs et les animaux, en soulignant le rôle éducatif du séjour des enfants de ville dans un milieu campagnard. Les enquêtés ont confirmé la recherche d'un repos tranquille et „vraiment rustique”, en rejetant comme trait positif, proposé dans le formulaire de l'enquête, „le voisinage d'une ville attractive” et „le nombre remarquable des magasins et des distractions sur place” (0,6% des réponses).

L'atmosphère cordiale, familiale et domestique (tab. 2) occupe la deuxième place parmi les traits positifs indispensables pour que le repos soit effectif et agréable. Il est impossible de créer une telle atmosphère dans une grande maison de repos bureaucratisée.

Les résultats des recherches dans le domaine du standard technique exigé par les estivants sont aussi intéressants. On a constaté que les personnes enquêtées, quoiqu'elles appréciaient positivement le haut standard technique, dans leurs opinions descriptives, trouvent indispensable le standard borné, modéré: la propreté du bâtiment, de la pièce, de la cuisine et des installations sanitaires, la fourniture de l'eau chaude par le propriétaire du logement (tab. 5).

On a aussi examiné les souhaits des estivants quant à l'aménagement du village estival. Les enquêtés ont déclaré qu'un tel village devait avoir un certain minimum des installations et des services, mais „l'urbanisation" excessive de la campagne (le caractère urbain de l'aménagement et de l'équipement de service) n'était pas désirable. Selon eux le minimum indispensable, à côté des magasins et des cantines, constituaient: un club-café avec l'appareillage de TV (les jeux électroniques) avec la possibilité d'organiser les discothèques pour la jeunesse, un kiosque avec la presse et l'assortiment élargi des bibelots et des articles papetiers et de droguerie. Les places suivantes ont été occupées par: le café, les points de petite gastronomie, les kiosques (les éventaires) offrant fruits et légumes. On peut admettre que ce programme de l'aménagement ne perdra pas son actualité pendant plusieurs années à venir.

Les recherches qu'on vient de présenter démontrent que le repos dans les villages estivaux gardant leur forme traditionnelle et la sphère bornée de l'aménagement continue à être un aspect attractif des loisirs pour les cercles de la société définis dans l'article et pour cela il doit être propagé. Cela favorisera l'activation économique de plusieurs régions dont les possibilités de se développer sont restreintes et facilitera le maintien des formes actuelles de l'aménagement des terrains ruraux.

Traduit par Lucjan Kowalski

SUMMARY

The presented studies on standard of recreation were carried out by means of a questionnaire survey in 17 touristic villages situated in different geographical regions of Poland in 1982. The term touristic villages is used to describe small villages possessing natural conditions favourable for recreation (climate, waters, forests, landscape with predominance of natural elements), and the environment free from noise and pollution, in which holiday-makers find accomodation in private residential houses of the local population. The studies were conducted in 1982, when the socio-economic situation of Poland was exceptionally difficult, however, they have not lost their relevance since preferences of the urban population with regard to the standard to recreation in villages are extremely stable.

The sample consisted of 178 random chosen respondents, heads of families spending their vacation in the villages under survey during the period of the studies. These families consisted of 415 persons, who participated in the survey.

The holiday-makers in the villages in question were coming mainly from bigger cities (87%), and they represented a middle and lower stratum of educated and managerial spheres of the Polish society.

The holiday-makers admitted that the most valuable and sought by them characteristic feature of the touristic village is the traditional character of rural areas free from any signs of urbanization and industrialization (43% of the responses), which distinguishes it from bigger locations and holiday centres belonging to enterprises being the most popular form of development of the countryside for holiday purposes. Among characteristics more typical for the traditional character of villages, the leading place is held by possibilities of contact with the nature (lovely landscape, excursions and walks, bathing, mushroom-picking, etc.) emphasized by 21.7% of the respondents, along with peace, quiet, small number of people, and little traffic (Tab. 3). It is worth noting that 12 per cent of the respondents declare that an important characteristic feature of touristic villages is a possibility of contact with agriculture, work on fields and with animals, stressing educational value of the stay of children from towns in the rural environment.

The fact that the respondents seek quiet and „truly rural” recreation has been confirmed by their rejection of „vicinity of an attractive town” or „a big number of stores and entertainments on the spot” (0.6% of responses), which have been proposed as positive characteristics in the questionnaire.

The second place in evaluation of positive characteristics indispensable for effective and pleasant relaxation has gone to the cordial, family-like and „home” atmosphere (Tab. 2). Such relationships can hardly be developed in a big, oftentimes bureaucratic holiday centre.

The findings of the studies in the area of the technical standard required by the holiday-makers are equally interesting. It appears that although the respondents appraise positively a high technical standard, in their descriptive responses they consider limited standards to be indispensable. They include: cleanness of a building, their room and sanitation-kitchen facilities, as well as supply of warm water by the owner of the house (Tab. 5).

The object of the survey was also preferred mode of development of the touristic village. The respondents admitted that such a village should possess a certain indispensable minimum of service facilities considering, simultaneously, excessive „urbanization” of the village (urban type of building development and service facilities) to be undesirable. As a necessary minimum, apart from stores and canteens, the holiday-makers list: existence of a club-café with TV equipment (electronic games) and a possibility of arranging discotheques for young people or dancing parties, a bookstall with newspapers and an enlarged assortment of stationery, toiletries, and souvenirs. Further places were taken by cafés, snackbars, and fruit-and-vegetable stands. It can be accepted that this programme of development of touristic villages will be valid within the next ten years or so.

The presented studies show that holiday recreation in touristic villages, in their traditional shape and with their limited degree of development, will continue to be an attractive form of spending vacation time for the social groups described in this article and, as such, it should be supported. This should contribute to economic activation of numerous regions, which do not have any major chances for development, and it will facilitate preservation of traditional forms of development of rural areas.